

NAPREJ!

Vse za napredek slovenskega ljudstva!

Časopis «NAPREJ!» izhaja dvakrat mesečno, in sicer 4. in 18. — Uredništvo, administracija in ekspedicija je v Ljubljani, Selenburgova ul. 6/II. — Vse denarne pošiljatve je pošiljati na naslov: «Delavska tiskovna družba v Ljubljani, r. z. z o. z.» — Vse dopise in spise na uredništvo. — Naročnina za celo leto: K 2.50, za 1/2 leta K 1.25, v Nemčijo K 3.—, v Ameriko K 4.60. — Posamezne številke 8 vin.

Plaz.

„S sosedno državo živimo sicer v miru,“ tako je pravil v ministrskem svetu vojni minister, „pravzaprav je sosednja država naša zaveznica, ali vrag naj ji verjame. V naši državi stanujejo ljudje, ki so tiste narodnosti, kot večina prebivalstva te naše zaveznice, in v zadnjem času se nekam sumljivo in previdno množe njene posadke ob naši meji. Mi imamo tam na meji res že toliko vojakov, da jih več ne spravimo pod streho v tamošnjih mestih, trgih in vaseh, ali naše topničarje bo treba vseeno pomnožiti in preskrbeti bo treba brezdimni smodnik, ker — saj veste — drugače ne bo miru, ki ga vsi tako potrebujemo...“

V ministrskem svetu proti temu ni bilo ugovorov. Vsi ministri so vedeli, da je istega nazora tudi svetovna banka „Hirš, Blausild & Co.“ in da tudi armadni liferanti, ki so bogati davkoplačevalci in imajo raditega velik vpiv v najvišjih krogih, že precej dolgo očitajo ministrstvu, češ, da ne razume, kaj je treba storiti za obrambo domovine.

Minister financ je zato zahteval za dovolitev posojila par sto milijonov kron in njegov predlog na nove davke na hiše v svrhu plačila obresti banki „Hirš, Blausild & Co.“ je dobil v zbornici večino.

Ko je lastnik velike hiše v glavnem mestu, po imenu Bogatin, izvedel, da bodo novi davki na hiše, se je razjezil, pa ne za dolgo. Sedel je

k mizi in računal. Dosedaj plačam 2000 kron davka, hiša mi nese na leto 10.000 K čistega — hm — sedaj bom vsled zvišanih davkov plačal 2300 kron — hm — najemnino bom zato zvišal za 6%, to bo zneslo 600 kron, pri čemur bom imel 300 kron dobička. In razveselil se mu je obraz in v duhu je pohvalil nove davke...

Ko je trgovec v prodajalni, ki jo je imel v hiši Bogatina, zvedel, da bo moral radi novih davkov plačati 6% več stanarine, se mu je začelo obličje; stanarina je bila vsled konkurence že sedaj za to luknjo — kakor je trgovec sedaj v duhu nazval svojo prodajalno — previsoka. Tudi je pravkar nameraval dati sina študirat in trgovina mu ni ravno mnogo nesla... Premišljal je in premišljal... Hm, pomel si je roki ter poklical svojega pomočnika in mu dal odpoved iz službe, namesto njega je pa vzel dva učenca.

Pomočnik je iskal službe drugje; ko pa po mučnem in dolgotrajnem iskanju ni nič našel, ustanovil si je iz svojih prihrankov sam svojo trgovino; kapital pa mu ni zadoščal, v kratkem je šel v konkurz, radi česar ga je obsodila sodnija v ječo na daljšo dobo.

Branjevec, ki je imel na zadnji strani Bogatinove hiše svojo branjarijo, ni imel pomočnika, zato mu ni mogel odpovedati službe, ali začel je tehtati moko in druge potrebščine v vrečicah iz težjega papirja in bolj „natančno“, mešal je slabše blago z boljšim in poizkušal na ta način pridobiti 6 odstotkov, za katere mu je Bogatin

zvišal najemščino, in pa še za trud nekaj povrhu.

V četrtem nastropju je živel v mali sobici s kuhinjo delavec s številno družino, poleg njega v eni sobici, ki je bila obenem tudi kuhinja, pa je stanovala vdova z dvema otrokoma. Ko je izvedela, da je Bogatin povišal za 6 odstotkov stanarino, je bridko zaplakala. Živela je borno, vse dohodke je imela iz mučnega šivanja, in življenje je bilo vsak dan dražje. Sobica je bila svetla in priljubila se ji je. Ali že sedaj je težko plačevala precej visoko najemnino. Ko je izvedela za zvišanje, pa je morala odpovedati in si najeti temno podzemeljsko luknjo, podobno boljši kliti, ki je bila seveda cenejša. Odslej je pri umetni svetlobi delala še bolj nego poprej. Kmalu pa je vsled nezdravega zraka zbolela in oddali so jo v bolnico...

V njeno prejšnjo sobo se je naselil delavec s številno rodbino z namenom, da bi ceneje izhajal, ker mu je prejšnje stanovanje zdražil Bogatin za 6 odstotkov. Prej je imel kuhinjo in sobo, sedaj pa je bila soba vse, kjer se je kuhalo in pralo, kjer so otroci skakali, kjer se je jedlo in spalo. Reda ni moglo več biti. In to ga je jelo jeziti, postajal je žalosten nič več ni rad prihajal domov, začel je zahajati v žganjarne, domov prihajati pijan ter se kregati. Družina je trpela pomanjkanje. In nekega lepega dne je bil radi nerednega prihajanja na delo še od tam odpuščen.

Zdražil pa ni stanarine le Bogatin — o ne, tudi vsi drugi lastniki hiš, trgovci, izdelovalci blaga, kmetje i. t. d. so zdražili, kar so imeli na prodaj, utemeljujoč, da ne morejo več shajati pod težo vedno novih in novih davkov. Za večino teh pa so bili novi davki nov vir za obogatitve.

In življenje je postalo še težje vsem tistim, ki niso imeli ničesar, kar bi zdraževali, namreč delavcem, malim uradnikom in drugim podobnim.

In tako so se davki, ki bi imeli doseči samo premožne, kakor je trdil minister, valili zmerom navzdol in navzdol na najrevnejše od revnih.

In kakor se vali snežena krogla od vrha dol — sprva drobna in mala, potem večja in večja, dokler ne vzame kot plaz vsega s seboj in nazadnje vse zasuje, prav tako so se ministri davki zvalili od gosp. Bogatina po trgovcih in branjevcih na najrevnejše ter jih stiskajo kruto k tlom, vzemši jim vse veselje do življenja... In

visoki gospodje so zadovoljni, ker je za domovino dobro poskrbljeno s pomnoženjem topništva in z brezdimnim smodnikom. Z.

Slovanski knez.

V prvi številki letošnjega letnika smo poročali po srbskih časopisih „Radnik“ in „Crvena Sloboda“ o umorih in ropih črnogorsko-slovanske vladarske rodbine in njihovega predstavnika kneza Nikola I. Te dni pa je v dunajski „Arbeiter-Zeitung“ objavil srbski socialno-demokratski poslanec Triša Kazierović še tele značilne trditve o knezu Nikoli I.:

„Ko je postal črnogorski knjaz, je bil Nikola Petrović Njeguš siromak, danes je velik bogatin in ima milione vložene v evropskih bankah. Svoje bogastvo je dosegel na sledeči način:

1. Po pogodbi je dal srbski knez Mihajlo Črnigori večje vsote, ki so izginile v Nikolajevem žepu.

2. Ob času srbsko-turške vojne je dobil Nikola denarja od Srbije za vojne namene. Izginil je v njegovem žepu.

3. Za hercegovske ustaše je dobil od Rusije deset milijonov rubljev, dve ladiji živeža in obleke ter drugih reči. Ustaši niso dobili prebitega vinarja, črnogorske čete pa so morale skrbeti same zase.

4. Ko so se hercegovski ustaši pri Trebinju udali, je dobil Nikola od Avstrije dva milijona goldinarjev za pomirjenje ustašev. Nikoia je s tem denarjem pomiril samega sebe.

5. Leta 1852 je pomagal Avstriji premagati ustajo v Krivošiji in preprečil beg ustašev: za to izdajstvo je dobil od Avstrije milion forintov.

6. Po berlinskem kongresu je dobil od Avstrije in Rusije denarja za podporo novesinjskih ustašev. Žrtve ustaje so morale iti s trebuhom za kruhom, denar je vtaknil Nikola v svoj — žep.

7. V beranski nahiji je Nikola izkušal spuntati prebivalce. Ko je Turčija potlačila ustajo, je knez zahteval denarja za žrtve in je dobil od Turčije 40.000 funtov. Beranci so smeli gledati skozi prste.

8. Nikola se je pozneje sprijaznil s Turčijo pod pogojem, da Beranci ne bodo več udirali na turška tla. Zato je dobival do odstavljaja Abdul Hamida plačo turškega velikega vezirja.

9. Ko je Nikola leta 1899 oženil svojega sina, je dobil od Abdul Hamida milion frankov posojila. Čez nekaj časa je obljubil, da ne bo več podpiral srbskih teženj v Macedoniji in je opustil pravico do črnogorskih konzulatov v Prištini in Prizrenu. Zato se mu je izbrisalo osebno posojilo, ki pa še vedno obremenjuje črnogorsko državno blagajno.

10. Leta 1896 je Rusija dovolila Črni gori letno podporo za vzdrževanje stalnih vojaških kadrov. Podpora se še vedno plačuje, hodi pa vedno v Nikolajevo privatno blagajno.

11. Črna gora dobiva od Rusije streljivo in druge vojaške potrebščine. Nikola jih prodaja svojim vojakom za gotov denar.

12. Pred sedmimi leti se je vpeljal tobačni monopol. Nikola se je dal od neke italijanske akcijske družbe podkupiti za pol miliona frankov in postal eden glavnih akcionarjev; dežela pa mora garantirati dividende.

13. Nikola ima s svojimi sinovi devet gradov in štirinajst posestev, ki predstavljajo petino vse narodne posesti v Črni gori. Najboljše tovarne, travniki, njive, gozdovi, mlini, trgovine, najbogatjša jezera v Črni gori so knjazova, ljudstvo ima pa neplodno zemljo.

14. Črna gora ima dva miliona frankov proračuna; od tega se je 800.000 frankov porabilo za rešitev dinastije.

15. Šest milionov si izposoja Črna gora v Londonu; od teh mora Nikola dobiti dva miliona baje kot dolg dežele.

16. Z Avstrijo je Nikola sklenil tajno pogodbo, da je njemu in njegovi družini zajamčena vlada v deželi; zato mora biti Črna gora nevtralna, kar se tiče Bosne in Hercegovine. Zato je dobival Nikola od avstrijskega cesarja 50.000 kron na leto. Ko se je izrekla aneksija, je Nikola delal, kakor bi hotela Črna gora napovedati vojno. Pomiriti se je dal s tem, da se mu je apanaža zvišala na 200.000 kron.

Danes ima „dični knjaz“ vlado in skupštino, v katerih je bil že vsak član obsojen radi tatvine, goljufije, umora i. t. d. V deželi je sama beda in strahovanje, ljudstvo se izseljuje v Ameriko, Nikola ima pa trideset milionov gotovega denarja ne glede na ogromne nepokretnine. Tak je „slavni“ „slovanski“ vladar! —

Upamo, da smo s tem našim narodnjakom zopet ustregli. Če si želijo take slovanske

vladarje, potem: „Bog ž njimi in njihovim razumom!“

Preosnova c. kr. rudniške šole v Idriji.

Deželni odbor je v tej zadevi l. 1906 predložil deželnemu zboru poročilo, iz katerega pomenamo sledeče:

Z dopisom dne 24. avgusta 1893, št. 2520, je c. kr. deželni šolski svet sprožil misel, da bi se c. kr. rudniška ljudska šola v Idriji preosnovala v splošno javno ljudsko šolo, ter je prosil deželni odbor, da mu označi svoje stališče v tej šolski zadevi.

Deželni odbor se ni smatral poklicanega, izraziti se o tem vprašanju, dokler ni dobil od deželnega zbora tozadevni hnavodil, vendar pa je pripomnil c. kr. deželnemu šolskemu svetu, da bi se nameravana preosnova c. kr. rudniške ljudske šole v Idriji po njegovem mnenju mogla izvršiti le tedaj, ako bi se to zgodilo brez vsakih žrtev s strani dežele.

Deželni šolski svet je poudarjal še:

Ker za erar, oziroma za c. kr. rudniško ravnateljstvo v Idriji ne obstoji niti zakonita, niti pogodbeni obveznost za daljno vzdrževanje te šole, in je temveč poljedelsko ministrstvo dogovorno z ministrstvom za bogočastje in pouk z razpisom dne 13. septembra 1873, št. 6978, izrecno izjavilo, da bo od rudniškega ererja vzdrževalo ljudsko šolo v Idriji prostovoljno, ne da bi priznalo kako obveznost, vzdrževalo tudi v bodoče kot zasebno šolo, ker erar tudi poklican ni, plačevati stroške za ljudskošolski pouk otrok onih prebivalcev Idrije, ki ne spadajo med rudarje, in ker je končno tudi v korist prebivalstvu idrijskemu, če se ta šola preustroji v javno ljudsko šolo pod izključnim vodstvom v to poklicanih organov, namerava poljedelsko ministrstvo opustiti to c. kr. rudniško šolo.

V prvi vrsti bi bila občina Idrija obvezana skrbeti za zgradbo, vzdrževanje in notranjo opravo šolskih poslopij, dalje za plačevanje stroškov za kurjavo, razsvetlavo in snajenje šolskih prostorov, dočim bi se morali daljni stroški, zlasti učiteljske plače pokrivati iz normalnošolskega zaklada.

Poljedelsko ministrstvo je izreklo, da je pripravljeno s pridržkom ustavnega pooblaščenja sedanje poslopije c. kr. rudniške ljudske šole z vsem

sedanjim inventarjem šolski občini idrijski v brezplačno porabo za toliko časa, dokler bo ljudska šola nastanjena v tem poslopju, pod pogojem prepustiti, da bo občina povračevala c. kr. rudniškemu ravnateljstvu vse stroške za vzdrževanje poslopja ter vse davke.

Poljedelsko ministrstvo je izreklo pripravljenost, od časa otvoritve šole kot javne ljudske šole plačevati deželi Kranjski skozi tri leta stalni vsakoletni prispevek v visokosti sedanjih prejemkov učiteljskega osebja v znesku 27 000 K, dalje pa vsako leto po 3000 K manj, tako da bo po preteku 12 let odpadel vsak poseben prispevek od strani c. kr. rudniškega ravnateljstva v Idriji za vzdrževanje javne ljudske šole.

Vsled opustitve c. kr. rudniške ljudske šole bo učiteljsko osebje, ki je nastavljeno na tej šoli, postalo ondi na razpolaganje, vendar naj se mu omogoči prestopiti v javno kranjsko ljudskošolsko službo, varujoč mu že pridobljene pravice glede aktivitetnih in pokojninskih užitkov.

Pri komisijski obravnavi je deželni odbor zastopal stališče, da je poljedelsko ministrstvo leta 1873 prostovoljno prevzelo stroške za šolo v Idriji ter s tem razbremenilo deželo, kar je koncesija, ki je bila dana deželi Kranjski in katera se brez zaslišanja deželnega zbora ne more enostransko umakniti. Vsled tega je deželni odbor mnenja, da je za predlagano preosnovo c. kr. rudniške šole v Idriji brezpogojno treba pritrditve deželnega zbora ter naj se torej rešitev te zadeve odloži do onega časa, da bo kranjski deželni zbor o tem predmetu sklepal.

Deželni odbor bi brez posebnega pooblaščenja deželnega zbora tudi ne bil v stanu pritrditi, da se na c. kr. rudniški šoli v Idriji nameščeno učiteljsko osebje prevzame v status kranjskih javnih ljudskošolskih učiteljev po razmeri dosedanje službene dobe. Istotako bi moral deželni odbor ugovarjati vštevanju službene dobe za priznanje službenostarostnih doklad in pa za odmero pokojnine, ker tako vštevanje na zasebnih ljudskih šolah dovršenih službenih let ni dopuščeno.

Slično stališče je zavzemala pri obravnavi občina Idrija ter smatrala kot neobhodno potrebno, da se o tem vprašanju opuste vsi nadaljni koraki, dokler se ne izposluje deželnozborski sklep.

Deželni odbor predlaga, naj se ta zadeva izroči finančnemu odseku v poročanje.

Črtice iz življenja fajmoštra Božidarja Kozamernika.

V.

V farovž so pripeljali veliki voz pšenice v velikih žakljih. Nobenega hlapca ni bilo doma, vsi so bili na polju. Fajmošter Kozamernik je skočil zato k delavcu Jožetu, ki je stanoval v bližini farovža ter ga poprosil, naj mu znosi te »žakeljčke« — kakor mu je, smehljaje se, pravil — v žitnico. »Bom dobro plačal,« je zagotavljal fajmošter. In Jože je res znosil vseh 25 vreč v žitnico in šel k fajmostru po plačilo. Kozamernik mu stisne nekaj v roko, rekoč: »Kdor varčuje, ima za tri.« Na cesti, ko je prestopil že farovski prag, je odprl Jože dlan in pogledal, kaj so mu fajmošter dali za težko delo? Dva krajcarja sta bila, in eden od njih je bil še neveljaven, ker je imel napisano 1 krajcar, ne pa 2 vin., kakor je sedaj v veljavi ...

LISTEK.

Na vojnem strelišču.

Napisal J. H.

Konec.

In kdaj, ah, kdaj pride tisti čas, ko se vrne zopet iz te ječe v solnčne višave in razvija zopet silo svojih kreljutí! In zamahnil je z njima znova in začutil je, da so slabe, ah, tako slabe so, kakor niso bile še nikoli. Vsa moč in vsa sila je ušla iz njih, umorjena po brezdelici. Kaj bo pač tisti čas, ko pride na prosto! Brez vsake moči bo, niti dvigniti se ne bo mogel več od tal! In zbal se je onega časa. Videl je, da je najbolje, da ostane užitkar, da si da prinašati hrano od drugih in lenari v ozki kletki brez širnih poljan in brez solnčnih višin.

In pomračilo se mu je vlažno oko. Ah, tako daleč je že prišlo s kraljem ozračja, da se je čisto vdal svoji usodi, da je zadovoljen s kosom smrdljivega mesa kakor mesarjev pes. Nič več mu ni mar rodno kraljestvo višav, niso mu mar ni očetovi, ni materini nauki, pozabil je ra brata in sestro, na mlado družico in popolnoma je oglupel.

Dve solzi ste omračili še bolj crlovo oko in njegovo srce se je napolnilo z neizmerno žalostjo in neizmernim sovraštvom do tistih, ki so ubili v njem — planinskega orla ...

Sokolu se je zasmilil orel in vzdih se mu je izvil iz dna srca, kajti začutil je instinktivno, da mu je orel brat. Kje so tiste lepe gore, ki je hodil po njih v svoji mladosti, kje so tiste pečine, od katerih je odmevalo njegovo vrskanje? Daleč so in davno že je pozabil nanje. Kje je oče in kje je mati? Daleč sta, daleč za visokimi gorami in silnimi vodami in mislita na svojega ljubega sina, ki je v tujini pozabil nanje. Kaj počne brat, kaj dela sestra? Ej, ej, pač se pogovarjata o svojem bratu, ki ga imata rada in mora biti pri vojaki daleč v tuji zemlji. In kje je Amalija, njegova vesela ljubica, kod hodi, kaj počne? Morda toči bridke solze in bridko toži, ker ni glasu od onega, ki ga je imela rada, ki ga je ljubila iz dna srca in ga čaka dannadan z večjim in večjim hrepenenjem, morda je pa tudi ona pozabila nanj, ki se je izgubil daleč nekam v tujino. In kje je tisto veliko hrepenenje, kje tista silna moč, ki jo je čutil v sebi nekoč, kje tisti veliki načrti, ki jih je delal v svojih lepih urah!

Ej, bože, bože, oblekli so ga v tesno vojaško suknjo, vzeli so mu zlato svobodo; kamor je zamahnil s svojimi silnimi krili, kjer je hotel pokazati svojo moč, povsod je zadel ob ozke, nepremakljive stene militarizma, Pekorščina, omejenost, neomejena podrejenost, neizmerna, večno ista surovost življenja so mu ubile duha in umrla je ljubezen, hrepenenje, vera sama vase, vsi blagi čuti in vse njegovo najbolje je zaspalo v njem in Bog ve, če se prebudi še kdaj.

Dve solzi ste omračili Sokolovo oko in njegovo srce se je napolnilo z neizmerno žalostjo in neizmernim sovraštvom do tistih, ki so ubili v njem — človeka...

Salva strelav je raztresla nemirni zrak in mogočen grom je oznanjal Sokolu moč njegovih sovražnikov in ga spomnil zaeno, da se je treba vrniti v red...

Z M E S.

Našim naročnikom! Prosimo, da vsi tisti, ki še doslej niso obnovili naročnine za l. 1910, naj to store čim prej, drugače jim bomo ustavili daljše pošiljanje lista.

Sankcionirani so zakoni, ki jih je državni zbor sklenil v svojem zadnjem zasedanju, in sicer: Trgovinsko-politični pooblastilni zakon, prora-

čunski provizorij za prvo polovico leta 1910, določilo alkoholnega kontingenta, zakon o izvrševanju konzularnega sodnistva, zakon o pospeševanju živinoreje.

Halleyjeva zvezda repatica (komet) pride leta 1910 zopet v bližino naše zemlje. Že meseca septembra lani je profesor Wolf v Heidelbergu naznanil svetu, da bomo videli 1910 to repatico. Odtokrat se repatica vedno bliža zemlji, vendar je pred sredo meseca aprila s prostim očesom ne bomo videli. Najbolj svetla bo meseca maja. Takrat jo bomo lahko opazovali s prostim očesom in jo občudovali, zakaj le redkokdaj se nudi prilika, da bi utegnili opazovati tako lepo repatico. Po maju bo pa zopet naglo odbežala v neskončne daljave. Halleyev komet je mogoče že danes opazovati s srednjevelikim daljnogledom.

Klerikalno maščevanje. Češki listi so poročali o groznem dogodku na nekem učiteljsišču. Pred nekaj dnevi je šel mimo učiteljsišča v Freibergu ravnatelj Mezirka in gojenec tretjega letnika mu zakliče: «Klerikalna zverina». Storilca se do danes niso dognali. Ravnatelj gre v zavod in hoče poizvedeti storilca. Pri preiskavi so zapretili gojencem, da bo zadnji v abecednem redu izključen, predzadnji pa kaznovan, če ne povedo zločinca. Tisto so sporočili tudi staršem obeh dijakov. Starsi onega se pripeljejo takoj v Freiberg, kjer gre oče v zavod, mati pa spremlja svojega sina na stanovanje. Tam se je mladenič ustrelil pred očmi svoje matere zaradi hudega razburjenja in krivice, ki se mu je zgodila.

Krščansko-socialni voditelji. Voditelji krščanskih socialcev v Radancu v Bukovini so imeli te dni hudo smolo pred kazenskim sodiščem. Pred sodiščem je stal kot tožitelj in voditelj naših krščanskih socialcev Aleksander Halus, vpokojeni žandar. Temu voditelju ljudskih osrečevalcev krščanskih socialcev je očital neki kmet, da je, ko je bil še žandar, kmete do krvi pretepal in jih nato silil, da so morali lizati svojo kri. Halus je tožil kmeta. Pri prvi obravnavi pri okrajnem sodišču kmet ni povedel pravočasno za priče in je bil obsojen na tristo kron globe zaradi obrekovanja. Obsojeni kmet se je pa pritožil in je do vzklicne obravnave res dobil nekaj Halusovih žrtv, ki so bile pri tej obravnavi zaslišane kot priče. Kmet je s tem doprinesel dokaz resnice svojim trditvam in je bil oproščen, zakaj vseh pet prič je potrdilo gorenje dolžitev. Posebno sta obveljali izpovedbi

prič Aleksander in Teodor Zaran, ki sta potrdila, da ju je Halus suval s puškinim kopitom, ju klofotal, bil s pestjo in ju suval, jih tepel s palico po podplatih in Aleksandra prisilil, da je lizal svoj urin, Aleksander pa svojo kri, ki mu je tekla vsled tega ravnanja z njim in ga slednjič uklenjenega obesil za roke in noge. — Take surove duše, ki so vse prej nego krščanske, pravijo, da so krščanske, ki sodijo svojega bližnjika za škodljivo zverino, namesto za enakovrednega človeka.

Moč in razvoj ameriksanske rudarske organizacije. Glasilo ameriksanske rudarske zveze (*«Mine Workers of American»*) prinaša zanimivo statistiko o gibanju članov v Zvezi. Članov je imela Zveza:

1890	20 912
1891	17 044
1892	19 376
1896	9 617
1898	32 902
1899	61 887
1900	115 521
1901	198 024
1903	247 240
1905	264 950
1906	230 667
1908	252 013
1909	265 274

Lepe številke!

Z Jesenic.

„Naša Moč“ se vedno zaganja v „Naprej“ in njegovega urednika ter ga zmerja z različnimi priimki. Gospodje pri „Naši Moči“ menda nimajo drugih snovij, da bi jih dajali svojim „bravcem“. No — le tako naprej! Delate saj reklamo za nas!

„Rdeča noč“, ki so jo priredili socialni demokratje pri Jelenu na Savi, je nadvse pričakovanje dobro izpadla. Udeležba je bila tako ogromna, da mnogo ljudi ni dobilo prostora. Častno so bili pri veselici zastopani delavci vseh oddelkov v tovarni, pa tudi iz sosednjega Javornika in Jesenic so prihiteli mnogi med nas se zabavati. Iskrena hvala vsem, ki so pripomogli na ta ali drug način, da se je veselica tako izborna obnesla, dalje vsem udeležencem, ker s svojimi obiskom so mnogo pripomogli tudi k izboljšanju gmotnega stanja društva. Na svidenje — prihodnje leto!

„Slovenču“. Prav posebno zahvalo moramo še izreči „Slovenču“, ki je v soboto dne 22. januarja prinesel priporočilo o naši „Rdeči noči“. Priznati moramo, da nam je s tem naklonil tudi nekaj klerikalnih kronik, kajti tudi nekaj takih se je vrtilo po dvorani, seveda so ta večer svoje prepričanje dali v desni hlačni žep. Isti „Slovenec“ pravi, da bo „Rdeča noč“ bodisi vsled preobilo zavžitega vina ali vsled pretepa rdeča. No, blagoslovljeni dopisnik se je popolnoma zmotil, ker niti enega niti drugega, ni bilo. Pač pa so klerikalci sedaj jezni in rdeči kot škrlat, ker vidijo, da ne spravijo na vse svoje igr in veselice toliko ljudstva, kot smo ga mi na „Rdečo noč“.

V nekem oddelku v tovarni dela tudi neki „veletrgovec“. Temu možu strašno smrdi konsumno društvo. Neprestano napada posebno nekatere upravne odbornike tega društva. Za enkrat mu samo svetujemo, naj se počasi tudi on privadi temu, kakor se morajo drugi trgovci, če ne mu bomo malo bolj stopili na prste.

Sneg je zapadel na debelo. Na postaji so dobili vojake, da ga odkidavajo. V tova ni imamo prisiljenec, na kolodvoru pa vojake. Pravijo, ni domačih delavcev. Dobijo se, samo plačati jih je treba. Vojaki in prisiljenci pa so seve cenejši. Tako se godi!

V nedeljo, 13 februarja ima kovinska organizacija svoj občni zbor. Člani društva se uljudno vabijo, da se ga gotovo udeleže. Uro in kraj se jim bode pravočasno naznanilo.

„Našo Moč“ grize naše konsumno društvo za Jesenice in okolico. Prav da jo grize! Se bo že našel kakšen drotar, da jo bo zvezal, da ne poč! Mhm!

Iz idrijskega okraja.

Draginja so šele sedaj občutili klerikalci. Tako piše neki idrijski novičar v Gostinčarjevem žurnalu in pravi: Na koncu leta napravi vsak gospodar račun. Mi delavci napravimo tudi navadni letni račun. Ta pa je sedaj pokazal, da je bil slabši kot druga leta. Prejšnja leta je imel še marsikak delavec slanino in še denar. Sedaj pa večina nima nič. Sedaj je draginja tako velika, da ni mogoče nič kupiti. Zaslužek ni nič višji, cena živilom pa za 20 odstotkov dražja. Uboga klerikalna doslednost! Vsled nastale dra-

ginje večina nima nič. Dopisnik je gotovo mehekših rok, da po sebi vatlje meri. Mi dobro vemo, da v Idriji od početka rudnika do danes kažejo 95% (večini), delavstva letne bilance nič, če ne samo puf. Lanska bilanca pa kaže, da mora delavstvo, če bo tako šlo naprej, še pred zaključkom tega leta poginiti. In tega so krivi klerikalci; najbrž bo tudi med njimi dopisnik sam. S papirjem ljudstvu polniti želodec je najlažje. V državnem zboru in zakonitih shodih pa so klerikalci navdušeni za draginjo. Saj s tem, pravijo, se kmetu pomaga. Tako je govoril tudi Gostinčar na shodu pri Didiču. Sotrudnik njegovega žurnala pa je klica: Slava poslancu, ki glasuje v državnem zboru za colninski tarif in proti znižanju draginje.

Kdo laže? „Slovenec“ od dne 24. decembra l. l. in „Naša Moč“ od dne 14. januarja t. l. se bavita z delavsko akcijo glede izboljšanja razmer na c. kr. rudniški šoli. Vsak po svoje jo zavijata in vendar so to eni in isti ljudje. „Slovenec“ trdi, da osmega razreda na rudniški dekliški šoli zato ni, ker dekan Arko ni bil več poslanec. Gangl pa je le govoril, kako bodo rdeče srajce Sokolov v rdečem morju potopile klerikalce. Ministrstvo je na krožniku ponujalo razširjenje ljudske šole ali roke ni bilo, da bi posegla po po darilu. Socialnim demokratom pa da je poslanec Seitz odgovoril, da ni nikakor lojalno vplivati za zvišanje učiteljskih plač, ker se gre za podeželjenje šole. To novost prinaša „Slovenec“, „Naša Moč“ pa še dostavlja: Socialni demokratje so se dne 12. decembra šele spomnili na razširjenje ljudske šole in izboljšanje učiteljskih plač. Poslali so resolucijo znanemu poslancu Seitzu, ta pa jim je odgovoril, da ni „lojalno“ sedaj, ko ima ministrstvo lepe dohodke od našega rudnika, če bi se sedaj zahtevalo izboljšanje plač, pač pa pozneje, ko pride šola pod deželo. Tudi šolskih potrebščin otroci ne izgubijo, ker stoji v nekem aktu že dve leti, da ta prispevek ostane kot je bil. Rudar-delavec ne bo torej nič prikrajšan, če se šola podeželi. Na tako pisarijo klerikalnih listov pribijemo samo sledeča dejstva: 1. Če je to resnica, da je ministrstvo že takrat, ko je nehal biti Arko poslanec, ponujalo razširjenje šole na krožniku, potem je bila njegova dolžnost ne glede na to, da ni več poslanec, poseči po darilu, ali pa o tem obvestiti svojega naslednika. Ker ni tega storil, smatramo kot vzrok,

bodisi da se je hotel maščevati, ker ga volilci niso več marali, bodisi pa niso bila za klerikalce še ugodna tla. Kajti znano nam je, da je leto pozneje Osvald pridno nadomestoval svojega kolega ter segal po ponujanem darilu. Da govorimo resnico, priobčujemo doslovno pismo, ki ga je Osvald pisal svoji sestri nuni, ki se glasi: „Včeraj sem bil v Ljubljani radi osmega šolskega leta. Prošnje je takoj vložiti na deželno vlado, kar napravi konsorcij. A priložiti so izpričevala tistih, ki bodo učile. Pošlji jih torej po Mani. Pozdrav! Osvald.“ Iz pisma je torej razvidno, kako se je delalo za osmi razred, da ga dobe nune v roke. 2. Na resolucijo od 12. decembra 1909 ni poslanec Seitz do danes še nič odgovoril, pač pa na tozadevno prošnjo, izročeno njemu meseca julija. Ta odgovor pa je s čekanjem Gostinčarjeve cunje čisto v protislovju. Pisati in podtikati nekaj poslancu, česar se ni nikdar izrazil, je skrajna klerikalna infamija, ko je zmožen prinašati samo list, ki ima edini namen, blatiti svoje politične nasprotnike pod uredništvom Gostinčarjeve imunitete. Še infamnejše pa je, slepiti delavstvo s tem, da s podeželenjem ne bo nič prikrajšano, ter da je neke vpisane garancija za šolske potrebščine. Znano nam je po sporočilu uglednega deželnega odbornika samega, da hoče ministrstvo oddati šolo deželi brez vsake subvencije. Kdo toraj laže? 3. Da se je tozadevna akcija od delavstva pričela že z 21. marcem l. l., ne pa šele z 12. decembrom, to je razen klerikalnemu dopisniku v Idriji vsakemu znano. Klerikalci pa so med tem časom denuncirali njim neljubo učiteljstvo, češ, ti hujskajo delavstvo, da se poteguje za njih plače. Delavci, rudarji! Zapomnimo si, kaj delajo in pisarijo sedaj klerikalci, da se vemo ravnali v bodoče.

Deželni odbor nadaljuje po načrtu Osvalda. Iz proračuna za tekoče leto je črtal naslednje postavke: 10.000 K za popravilo mestnih poslopij; 1000 K za nakup zemljišč; 1000 K za podporo revnim dijakom; 8485 K za profesorske takse, zraven tudi znesek, ki bi znašal po gerentu za zvišanje plač mestnim uslužbencem. Sedaj menda snujejo načrt, da bi se idrijsko realno premestili v Ljubljano. Tako so naklonjeni idrijskemu mestu. Čisto prav, saj Idrijčanje smo pohlevne duše.

Občni zbor društva za »Otroško varstvo in mladinsko skrb« za idrijski sodni okraj se bo vršil v kratkem. Delavce člane tega društva prosimo,

da se vabilu polnoštevilno odzovejo. Društvo ima dober namen. Treba je, da se z njim delavstvo bolj natančno seznani.

Rudarski pozdrav zasmehuje v „Naši moči“ znano nam klerikalno človeče, češ, „Glück auf“ so klicali pri odhodu od seje delavski zastopniki. Prosimo gosp. dvornega svetnika Billeka, da se tudi on varuje tega pozdrava, ker tako hočejo grajski uslužbenci.

Pozor, mladeniči! V smislu sklepa zadnje seje se vrši v soboto, 12. t. m. ob pol 9 uri zvečer javni shod podružnice „Unije“ II. razreda v društvenih prostorih. Pristop ima vsak, četudi ni član. Dnevni red je važen. Pridite vsi!

Ponesrečil je v žgalnici 17. m. m. erarični hlapec Filip Vidmar. Zašel je med vozove tako nesrečno, da so ga „puferji“ stisnili. Krivda nesreče je, da se vozovi ne odpeljavajo sproti nazaj v zbiralnico. Vsled tega nastane na prostoru taka gnječa z vozovi, da se delavci ne morejo ganiti. Da vozovi tam ostajajo, je kriva baje metoda odpeljevanja in seve tako hvaljeni akord. Če vozovi niso še prazni, se ne počaka nič, temveč se gre s praznim strojem nazaj. Akord ubija res življenje delavcev.

Priziv proti občinskim volitvam v Spodnji Idriji je deželna vlada zavrnila z motivacijo, da je bil prepozno vložen, in pravi: Ugovori proti volitvam, izvršenim 4. decembra, ki so bili 11. decembra pri c. kr. okrajnem glavarstvu podani in so došli 13. decembra k deželni vladi, se v smislu § 33. obč. vol. reda, ki določa osemdnevni rok, se zavrnejo, ker niso bili pri županstvu v Spodnji Idriji kot poklicani osebi za vložitev ugovorov podani. To modrost sl. deželne vlade raztolmačiti, je hujše kot sveto trojico. V devetih dneh je šlo skozi tri inštanice in vendar je zamujeno. Na Kranjskem gre res vse po božji milosti. Srečni Sp. Idrijčani! Več še pride.

Iz Tržiča.

Iz Tržiča. Klerikalno časopisje, ki je še nedavno imelo vse polno pisanja iz Tržiča, je obmolnilo. Nič več ne hvali svojih zvestih, ker se boji, da jo ne bo spet kdo podelal. Papov sicer kljub vsem glavo pokoncu nosi. V kat. društvih pa špilajo teater, češ, s tem jih homo zazibali v spanje, da se ne bodo zavedli.

Občinska volilna reforma za obč. odbore po deželi ter za ljubljansko mesto bo tudi pri nas v

Tržiču mnogim odprla oči, da bodo še bolj spoznali, zakaj so klerikacem delavci! Da, da — bo že boljše.

„Naprej!“ bero v Tržiču zelo radi, ker zmerom prinese kaj zanimivega. Klerikalci se sicer jeze nad „Naprejem“, ali to mu ne škoduje, ker vsak pravi: res je, kar je res — Naprej piše pošteno! In to je prav!

Papov je res možakar. Zdaj se usti, da je s Kristanom že dvesto goldinarjev zapravdal, ker ga toži. Ali je to res? — Opomba uredništva: Dosedaj naš urednik še ni nič slišal, da bi se Papov z njim pravdal. Svetuje pa mu tem potom, naj raje — če ima še kaj fickov — pokrije odprtine tam, kjer jih je povzročil.

Papovo hišo je kupila hranilnica za 18.000 K. Precej strank, hranilnica sama v prvi vrsti, zidarski mojster v drugi i. t. d., so precej izgubili pri Papovu.

Splošna želja je po Tržiču, da bi se enkrat objavilo te dobrote, ki jih je Papov naklonil Tržiču in Tržičanom. Nekateri pravijo, da bila to dolžnost „Slovenca“ in „Naše Moči“.

No — klerikalci na noge!

S Štajerskega.

Hrastnik. V nedeljo, dne 23. m. m. smo imeli pri nas izvanredno dobro obiskan javni shod rudarjev z dnevnim redom: „Položaj rudarjev in draginja“. Shod je otvoril soedr. Malovrh, pozdravil navzoče in podal besedo soedr. Sitterju kot poročevalcu. Soedr. Sitter je v svojem enournem govoru zelo poljudno razjasnil sedanji položaj rudarjev in vzroke draginje. Omenjal je, da je svoj čas poprejšnji ravnatelj Tenčert obljubil rudarjem, da se bodo plače regulirale brez vsake zahteve, do danes pa še nismo občutili kakšnega zvišanja plač, nasprotno je govornik statistično dokazal, da so se plače rudarjev v zadnjih letih znižale. Nadalje je omenjal izdajalsko postopanje raznih meščanskih strank glede neznosne draginje v državnem zboru. Omenil je naše pobožne klerikalne poslance, kateri imajo vsako uro v ustih besedo: daj nam danes naš vsakdanji kruh, a v državnem zboru nasprotujejo temu, da bi ljudstvo dobilo cenejša živila. Povedal je tudi bridko resnico, da se še nikdar ni nobena meščanska stranka zavzela za ubogi rudarski stan, akoravno se za poraja lakota med rudarji. Ako si oče rudar odreže kosček kruha, da bi ga

nesel s seboj v rov, jočejo otroci doma: «ata sedaj bomo pa mi brez kruha» in oče mora s solzami v očeh pustiti zanj prepotrebni kosček rajši svojim izstradanim otrocičem, samo da jih potolaži. Sitter je navel druge države, kako rudarji tamkaj žive in da noče nihče z rudarjem, ki ni organiziran skupno delati. Če danes pogledamo te države, potem lahko rečemo, da so si tam rudarji le s pomočjo svoje dobre organizacije pripomogli do tega, kar imajo danes. Govornik je končno tudi naznanil, da so se delegatje rudarske zadruga iz Zagorja, Trbovelj in Hrastnika, posvetovali in sestavili dne 16. m. m. v Trbovljah spramenico, katero naj bi predložili dne 25. m. m. pri vseh treh rudnikih rudniškim vodstvom. Prečital je zahteve ter omenil, da še do danes ni nobena meščanska stranka, ne liberalna ne klerikalna ter nihče drugi kakor organizirani rudarji sami se zavzeli za svoje sotovariše. Pozval je, da naj se vsakdo organizira ter naj pristopi k skupni armadi avstrijskih rudarjev, ker le z združenimi močmi homo dosegli boljše razmere. Pozval je, zborujoče, da naj bodo pripravljeni na vsak slučaj. Končno je še razložil pomen konsumnega društva ter dokazal, da v tem trenutku, ako bi izbruhnila stavka, se bodo zaprle duri rudniškega kons. skladišča. Ti ubogi rudar, sedaj pa stradaj ali pa bodi izdajalec svojih tovaršev, tisti izmeček med delavstvom, katerega si delavstvo v svoje srce toli globoko zapiše. Sitter je pa vzpodbujal rudarje, da naj pristopijo vsi kot člani konsumnega društva in kot člani rudarske Unije. Žel je burno odobravanje. — Prepričani smo, da bode ta shod shod rodil lepe uspehe.

Iz Hrastnika. Dobivamo dopise, ki jih pa ne moremo priobčiti, ker ne nosijo podpis nobenega naših zaupnikov. Prosim torej vse tiste, ki hočejo imeti uvrščen kak dopis v našem listu, naj ga oddado enem naših zaupnikov, da ga podpišejo. To je potreba, da se ne more uredništva mistificirati.

Razširjenje našega «Napreja» po Štajerskem, zlasti po Trbovljah, po Hrastniku, v celjski okolici itd. mora našim zaupnikom biti odslej bolj pri srcu kot doslej. Zlasti v Trbovljah bi se moralo število naročnikov in odjemalcev podvojiti. Prosim torej vse tiste, ki jim je mar, da se delavsko časopisje kar najbolj razširi med delavci, da svoje dosedanje delovanje v tem oziru izpopolne. Na delo!

Zidani most Draginja nas pritiska. Smo prav kot bi bili v Sibiriji. Med seboj že tupatam pretresamo vprašanje kons. društva. Po mojem bi bilo

dobro, če bi se naši delavci v tem pogledu nekoliko bolj skupaj vzeli —; sedanja doba je važna in nas kliče povsod na delo. Konsument.

Iz Koroške.

Na Koroškem so mezde rudarjev slabe, veliko slabše kot drugje. Po ebno imajo obilo vzroka za nezadovoljnost rudarji v revirjih grofa Henkelja Donnnersmarka, kjer se plačuje na šiht po 2 K 30 h — 2 K 60 h. 9. jannarja sta bila z ozirom na te slabe plače shoda v Wiesenau in Sv. Štefanu. Poročal je sodr. Zwanzger iz Leobna. Poslavile so se sledeče zahteve: 1.) Delavcem naj se da prosta razsvetljava; 2.) Da se naj stanarina, in vmes za oženjene 8—12 K, za samske 5—8 K, za delavke po 6 kron na mesec; 3.) Zboljša naj se dnina v Sv. Štefanu po 40 h za šiht; 4.) Akord naj bo tak, da bo kopač vsaj 5 K zaslužil; najmanjša mezda za kopače in njemu enake kategorije pa bodi 4 K; 5.) Vozniki in njim podobne kategorije naj dobe v Wiesenau po 3 K, v Sv. Štefanu pa se naj jim dosdanja mezda za 40 h poviša. — Delavnik na vrhu jame ne sme presegati 10 ur. 6.) Vsak naj dobi plačilni listek, iz katerega bo razviden njegov zaslužek. — Bomo videli, v koliko se bo bogati grof Henkel Donnnersmark oziral na delavske zahteve.

Naznanilo.

Z ozirom na to, da sem z delom preobložen, odložil sem pri seji strokovne komisije dne 15. januarja 1910 mesto strokovnega tajnika. — «Zveza delavskih organizacij za Kranjsko, Koroško, Štajersko in Primorsko» s sedežem v Ljubljani, ki je v zmislu sklepov zadnje strokovne konference z dne 9. januarja 1910 prevzela agende strokovnega tajništva, je na moje mesto imenovala za tajnika sodruga I. Tokana, ki me je že sedaj od maja 1909 zastopal v tajništvu. Prosim, da se organizacije v strokovnih ozirih obračajo odslej na sodruga I. Tokana, Ljubljana, Šlenburgova ulica 6/II. Zahvaljujem se vsem, ki so me v mojem tajniškem poslovanju podpirali, ter jih prosim, naj so enako naklonjeni sodr. Tokanu.

S soc.-dem. pozdravom

Anton Kristan

predsednik Konsumnega društva
za Ljubljano in okolico, r. z. z. o. z.

Kjer sta v redu tek, prebava,
Sta telo in duša zdrav!
Torej: Da ne boš bolan,
Vživaj pravi „FLORIAN“.

Želodčni liker

je pripravil tek in prebavo marsikomu, ki
je zaman kupoval draga in neprijetna zdra-
vila!

Ljudska kakovost liter K 2.40.
Kabinetna kakovost „ 4.80.
Naslov za naročila: „FLORIAN“, Ljubljana.

Postavno varovano.

Najnižje cene.

Največji izbor

Preobleke. Popravila

izdelovanje
Skrbno

L. MIKUSCH.
tovarna dežnikov,
Ljubljana, Mestni trg 15.

Dragotin Puc

tapetniški in preprogarški mojster

Ljubljana „ Marije Terezije cesti 16.

Anton Bajec

umetni in trgovski vrtnar

v Ljubljani „ Pod trančo.

Cvetlični salon, izdeluje šopke, vence s trakovi.
Vrtnarija na Karlovski cesti 2.
Zunanja naročila točna.

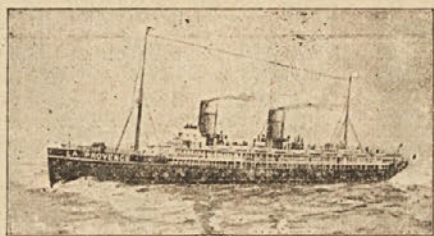
Delavci! Čitatelji!
Podpirajte trdke,
ki se priporočajo
v „Napreju“.

Zagrebska tovarna, tverdke Henrik Francka sinov, v vsakem oziru novodobno urejena,
izdeluje svoje proizvode izključno le iz najboljših sirovin.

V Vaš prid bode, bode te li pri nakupovanju dajali prednost temu izvrstnemu proizvodu
pravemu : Franckovem : kavnem pridatku z mlinčkom,
iz zagrebske tovarne.

Tovarniška znamka

Samo 6 dni!

Ed. Šmarda

12-6 potovalna pisarna
v Ljubljani, Dunaska cesta šte. 18.

Francoska linija Havre-
New-York **samo 6 dni!**

GRICAR & MEJAČ, Ljubljana
Prešernove ulice šte. 9

12-5 priporočata v največji izberi po najnižjih cenah
obleke za gopode, obleke za dečke, obleke za otroke, površnike za
gospode in dečke, žakete za dame, paleta za dame, plašče za deklice.

Kmečko - delavska gospodarska zadruga
Dobravlje :: p. Sv. Križ, Goriško :: Dobravlje

Priporoča svojo

bogato zalogo izbornih vin.

V Ljubljani ima zalogo v Vodmatu „pri Mraku“. Po
cenah je vprašati v prodajalni Konsumnega društva
za Ljubljano in okolico, Vodmat, Bohoričeva ulica.

Svoji k svojim!

Čevljarški mojster

Svoji k svojim!

Ivan Gačnik

Rožna dolina, obč. Vič

se priporoča vsem delavcem in delavkam občine Vič in drugod za vsa dela, ki spadajo v čevljarstvo stroko. Vsak bo pri meni prav izbornostrežen. Delam solidno in po zmerni ceni.

Krasne jesenske novosti

priporoča

24—23

prva in edina slovenska modna
trgovina za gospode

Engelbert Skušek

LJUBLJANA

Mestni trg šte. 19.

Kašelj.

Kdor trpi na kašlju, rabi naj povsod preizkušeno
olajševajoče in zelo okusne

Kaiserjeve prsne karamele.

5120 notarsko overovljenih spričeval kaže uspehe
pri kašlju, hripavosti, kataru in zažlemanosti.

Paketi po 20 in 40 vin. — Pravi so le z znamko:
«Tri jelke». — Zaloga pri

Danielu Pircu, lekarnarju v Idriji.

Ceno češko posteljno perje!

5 kg, tovega oskubenega K 9-60
boljše K 12—, belo, mehko oskub-
ljeno K 18— do K 24—, snežno-
belo, oskubljeno K 30— do K 36— Pošilja franko po
povzetju. Zamenja se in vzame se nazaj, če se povrnejo
poštni stroški.

Benedikt Sachsels, Lobes 860 pri Plzinju, Česko

Kje se dobe najboljši poljedelski stroji,
kakor mlatilnice, gepelni, čistilnice, preše
za sadje i. t. d.?

Edinole pri:

12—7

FR. STUPICA

v Ljubljani * Mar. Terezije cesta
šte. 1 :: Valvazorjev trg šte. 6

in zakaj? Zato, ker so dotični stroji iz naj-
boljših tovarn sveta, najbolje sestavljeni, ker
se istih proda na tisoče in tisoče komadov
in se ravno radi tega, ker se jih izdeluje v
velikih množinah, dobivajo po nizkih cenah.
Moji stroji so povsod jako priljubljeni. —
Obračajte se na mojo tvrdko pri nakupu
stavbenih potrebščin, portland-cementa,
traverz, železniških šin in druge različne
železnine in raznega orodja, nagrobnih križev,
tehtnic.

Austro - Amerikana:

TRST

New-York
New-Orleans
Buenos Ayres
Argentina
Rio di Janeiro.

Vozne liste za potnike in izseljence prodaja:

SIMON KMETETZ

Ljubljana, Kolodvorske ulice 26.

**Najnovejši in najhitrejši brzoparnik
Martha Washington**

24—21 vozil čez Ocean samo 6 dni.

